

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

МАТЕРІАЛИ

**VI Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та
науковців**

**«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО
ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ»**

присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету
Ушинського

М. ОДЕСА - 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

**кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної
діяльності**

М А Т Е Р І А Л И

**VI Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та
науковців**

**«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО
ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ»**

присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету
Ушинського

(Одеса, 20-21 травня 2022 року)

Одеса -2022

М 54 **Методологія та технологія сучасного філософського пізнання** //
Матеріали IV Міжнародної наукової конференції (Одеса, 20-21 травня 2022 р.)
135 с.

Рецензенти:

***Пальчинська Мар'яна Вікторівна** - доктор філософських наук, професор, завідувачка кафедри філософії, психології та педагогіки Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку,*

***Рибка Наталя Миколаївна** – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та методології науки Державного університету «Одеська політехніка»*

Збірник матеріалів VI Міжнародної наукової конференції «Методологія та технологія сучасного філософського пізнання» вміщує матеріали, які досліджують методологію сучасного пізнання; трансформаційні процеси в сучасному суспільстві; сучасні підходи до вивчення цінностей та ціннісних орієнтацій; філософію історії в сучасному вимірі; філософсько-освітні парадигми сучасного суспільства; філософію синергетики та філософські погляди Г.Сковороди у світлі сучасності. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 11 від 30 червня 2022 року)

2. Молодякова Э. В. Ритуал в синтоистской традиции. Ежегодник Япония. 2008. Вып. 37. С. 217-240.
3. Пронников В. А., Ладанов И. Д. Японцы. Этнографические очерки. Москва: Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1983. 270 с.
4. Религиозная практика // Открытая реальность. 2008. URL: <http://www.openreality.ru/school/religion/shintoism/practice/#one>
5. Серебряный Лис / Gingitsune. AnimeVost. URL: <https://animevost.org/tip/tv/365-gingitsune.html>
6. Синто — путь японских богов: В 2 т. Т. I. Очерки по истории синто. Санкт-Петербург: Гиперион, 2002. 704 с.
7. Тоя Манабу. Японские синтоистские святилища // nippon Современный взгляд на Японию. 2016. URL: <https://www.nippon.com/ru/views/b05201/>

Парадюк Олена Олександрівна (м. Одеса) – аспірантка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ІСТОРИЧНИЙ ЧАС ТА ІСТОРИЧНА СВІДОМІСТЬ СУЧАСНОСТІ

Сучасне суспільство перейшло на якісно новий етап розвитку, формується принципово інша реальність, що стає предметом наукових досліджень й це зумовлює необхідність всебічного аналізу історичної свідомості, детальної розробки різних аспектів пов'язаних із нею проблем. Хоча словосполучення «історична свідомість» використовується в соціальних та гуманітарних науках досить активно, у науковій літературі не сформульовано його єдиного чіткого визначення, немає єдиного підходу до розкриття сутності досліджуваного феномену. Сьогодні немає навіть однозначної відповіді на питання, чи є історична свідомість самостійною формою суспільної свідомості або є певним аспектом, складовою частиною суспільної свідомості в цілому.

Карл Ясперс у роботі «Витоки історії та її мета», говорячи про особливості сучасної історичної свідомості, зазначає, що «історія перетворюється зі сфери знання на питання життя та усвідомлення буття», що «історія змушує того, хто дивиться на неї, звернутися до самого себе та свого перебування у теперішньому» [8, с. 271]. У той же час, відзначаючи такі риси історичної свідомості, як всебічність, точність дослідницьких методів, він ставить свого роду знак рівності між історичною свідомістю та філософією історії як рефлексією історичної свідомості. Безумовно, національно-історична свідомість та філософія історії нерозривно пов'язані. Сформована історична свідомість є необхідною умовою виникнення філософії історії, яка постає як її теоретичне вираження, водночас філософія історії істотно впливає на національно-історичну свідомість. Як зазначив М. Бердяєв, «на побудовах

філософії історії формувалася наша національна свідомість» [3, с. 3].

Аналізуючи парадокс історичної свідомості, І. А. Гобозов виділяє три її рівня: на першому – людина безпосередньо зустрічається з історією, на другому – у людей складається певна система знань про минуле, а на третьому рівні відбувається теоретичне осмислення історичного минулого. Саме на цьому рівні, вважає вчений, розпочинається формування автентичної самосвідомості народу [5, с. 242]. Відомий історик М. А. Барг розглядав історичну свідомість як структуруючий елемент культури.

Необхідно зазначити, що в наші дні багато дослідників говорять про певний аісторизм сучасної суспільної свідомості, який значною мірою обумовлений усвідомленням якісної своєрідності нинішнього етапу історії (вступ західного суспільства до фази постіндустріального розвитку, світові процеси глобалізації), якому немає аналогів у минулому. У західному суспільствознавстві виникненню аісторизму сприяє і постмодерністська установка на розгляд реальності як мозаїчної, позбавленої закономірностей.

Умовою формування та найважливішою характеристикою історичної свідомості є історичний час. Хоча відкриття історичного часу відбувається в епоху Відродження, проблема історичного часу стає однією з провідних у філософських вченнях ХХ століття, насамперед у творчості представників «філософії життя», які прагнуть зрозуміти час не як формальний, а змістовний принцип. Так, А. Бергсон розглядає час не як зовнішню характеристику життя, а як найважливіше визначення його змісту. В. Дільтей визначає час як конкретну форму протікання життя, його характеристики походять зі специфічно людського способу життя, який він називає історією чи культурою. Для О. Шпенглера історичний час є формою існування культури [4, с. 241-259].

Великий внесок у розробку проблеми часу зробили й представники школи «Анналів», зокрема Ф. Бродель розглядає час як складне та суперечливе явище, що містить у собі минуле та сьогодення. Інші представники філософсько-історичної науки розвивають ці положення та розглядають історичний час як специфічну форму існування соціальної цілісності. Його зміст, вважає І. А. Гобозов, складають факти, явища, процеси та події історії. На думку М. А. Барга, найважливішою характеристикою даного феномену є нерозривна єдність трьох тимчасових проєкцій: минулого, сьогодення та майбутнього, – натомість учений підкреслює, що «стрижнем історичної свідомості є історичне справжнє, що наразі існує» [1, с. 5, 24].

Найважливішою характеристикою історичного часу в наші дні є тенденція до його прискорення. Сучасна епоха – це епоха «стиснення простору/часу» (З. Бауман), яке зумовлене насамперед розвитком та все більшим поширенням засобів масових комунікацій, посиленням інтенсивності міжкультурних контактів, розширенням свободи пересування. Німецький вчений Г. Люббе називає сучасну цивілізацію динамічною. Найважливішою її рисою є скорочення сьогодення, коли в результаті різкого зростання інтенсивності змін, що відбуваються у світі, значного збільшення кількості нововведень на одиницю часу скорочується хронологічна відстань до минулого.

Важливою особливістю історичного часу в сучасну епоху слід також визнати посилення іманентно властивої йому асинхронності. Тезу про

асинхронність історичного часу розвивав М. А. Барг. На його думку, історичний час є багатовимірним через нерівномірність розвитку різних сфер як окремого конкретно-історичного соціального організму, так і кожної всесвітньо-історичної епохи [2, с. 85-87]. Цю ж думку, але в дещо іншому ракурсі доводить і Г. Люббе. Розмірковуючи про наслідки зростання в сучасну епоху швидкості старіння культури, він приходить до висновку, що «в динамічній цивілізації зростає безліч її елементів, що належать теперішньому і все ж таки твердо відносяться до вчорашнього або позавчорашнього дня. Інакше висловлюючись, у динамічній цивілізації збільшується неодночасність одночасного» [6, с. 96].

За образним висловом М. А. Барга, історична свідомість є «духовний міст, перекинутий через прірву часів» [1, с. 24]. Справді, індивід, різні соціальні групи та суспільство загалом пізнають себе, своє сьогодення, визначають своє місце у існуючій реальності значною мірою у процесі пізнання свого минулого і лише на цій основі можуть будувати плани на майбутнє, конструювати його.

Історична свідомість є найважливішою умовою формування ідентичності. Ідентичність – це «відповідь на запитання, хто ми такі» (Г. Люббе), і спробувати отримати цю відповідь можна лише звертаючись до своїх витоків, простежуючи розвиток соціального суб'єкта в історичному часі та просторі, виявляючи загальний та особливий сучасний етап його розвитку в порівнянні з попередніми історичними епохами. Можна сміливо сказати, що ідентичність соціального суб'єкта складається під час його історії. На думку Г. Люббе, «ідентичність не є результатом дії. Вона – результат історії...», і вчений навіть запроваджує термін «історична ідентичність», щоправда, не розкриваючи зміст цього поняття. Він пише: «саме історії пояснюють нам історичну індивідуальність систем, що дозволяє їх ідентифікувати... звідси історичну індивідуальність можна позначити як ідентичність» [7, с. 108-112]. Про історичну ідентичність говорить у роботі «Епохи та ідеї» М. А. Барг, коли зазначає, що «до створення системи цінностей, людина має пов'язати себе з історією, тобто історично себе ідентифікувати» [1, с. 11]. У цій статті ми не ставимо завдання проаналізувати феномен історичної ідентичності, проте здається, що розробка даного поняття дозволить більш глибоко та адекватно пізнавати соціокультурну реальність.

Властивість історичної свідомості виявляти особливості суб'єкта набуває особливого значення в сучасну епоху, коли в процесі глобалізації все більшого розвитку набуває тенденція до стирання культурно-історичних особливостей народів, до уніфікації ціннісних систем. У цих умовах роль і значення історичної свідомості у формуванні та збереженні ідентичності важко переоцінити.

Можна виділити й інший аспект цієї проблеми. Як зазначалося вище, науково-технічний прогрес супроводжується різким прискоренням змін у всіх сферах життя суспільства – цінності матеріальної та духовної культури старіють швидко. У результаті окремі індивіди і суспільство загалом втрачають ціннісні орієнтири, але це тягне за собою розмивання ідентичності. У таких умовах, на думку Г. Люббе, зусилля історичної свідомості покликані компенсувати небезпеку темпорального розчинення ідентичності.

Список використаних джерел

1. Барг М. А. Эпохи и идеи: становление историзма. Москва: Мысль, 1987. 348 с.
2. Барг М. А. Категории и методы исторической науки. Москва: Наука, 1984. 342 с.
3. Бердяев Н. А. Смысл истории. Москва: Мысль, 1990. 175 с.
4. Гайденко П. П. Категория времени в буржуазной европейской философии истории XX века. Философские проблемы исторической науки. Москва: Наука, 1969. С. 226–259.
5. Гобозов И. А. Введение в философию истории. Москва: Гуманитарное знание, 1993. 307 с.
6. Люббе Г. В ногу со временем. Вопросы философии. 1994. № 4. С. 94–107.
7. Люббе Г. Историческая идентичность. Вопросы философии. 1994. № 4. С. 108–120.
8. Ясперс К. Истоки истории и ее цель. Смысл и назначение истории. Москва: Республика, 1994. С. 28–287.

СЕКЦІЯ № 5 ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНІ ПАРАДИГМИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Богуславська Юлія Юріївна - методист ООРЦППО КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

Орленко Ірина Миколаївна – доктор філософії, завідувачка ООРЦППО КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО МАЙБУТНЮ СІМ'Ю У ПІДЛІТКІВ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ

Сучасний етап розвитку корекційної педагогіки та психології характеризується пошуком нових шляхів соціальної адаптації дітей з психічними та фізичними порушеннями розвитку. Значних успіхів у соціалізації дитини з особливими освітніми потребами може бути досягнуто лише за активної участі в цьому процесі сім'ї, і в першу чергу батьків.

В останні роки фахівців цікавлять питання не лише формування у дітей нових умінь та навичок, вони розглядають сім'ю як основний стабілізуючий фактор адаптації дитини. Саме з власної сім'ї дитина виносить у доросле життя перші уявлення про морально-людські цінності, норми поведінки, характер взаємовідносин між людьми та уявлення про свою майбутню сім'ю.

Дослідження М. Сяби підтверджують думку, що сім'я відіграє важливу